

ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ

Сабліна Н. В., канд. екон. наук
*Харківський національний економічний
університет ім. С. Кузнеця*

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем невизначеності, коливаннями фінансових ринків, зростанням вартості капіталу та посиленням конкуренції. У таких умовах традиційні підходи до управління фінансами вже не забезпечують достатньої стійкості та результативності діяльності підприємств. Саме тому зростає значення фінансового інжинірингу як системи інноваційних методів, інструментів і технологій, спрямованих на управління фінансовими ризиками, оптимізацію структури капіталу, підвищення прибутковості та створення довгострокової вартісної переваги бізнесу.

Використання фінансового інжинірингу дозволяє підприємствам ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища, прогнозувати ризики та моделювати наслідки управлінських рішень. Особливої актуальності ця проблематика набуває для українських підприємств, які функціонують у період економічної турбулентності, обмеженого доступу до фінансових ресурсів і необхідності адаптації до європейських стандартів управління.

Проблематика управління фінансовими ризиками та розвитку фінансового інжинірингу активно розглядається як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. У працях вчених обґрунтовано теоретичні підходи до ідентифікації, класифікації та мінімізації фінансових ризиків, розроблено концептуальні засади формування системи ризик-менеджменту. Проте залишається недостатньо дослідженим аспект практичного використання фінансового інжинірингу в управлінні ризиками на рівні окремого підприємства, а також його вплив на ефективність бізнес-процесів.

Фінансовий інжиніринг виник як відповідь на обмеження традиційних методів управління фінансовими ризиками в умовах підвищеної волатильності ринків. Його становлення зумовили швидкий розвиток інформаційних технологій, зростання фінансової грамотності економічних суб'єктів, трансформація фінансових ринків у глобальну інтегровану систему, а також лібералізація та дерегуляція ринкового середовища, що призвели до підвищення нестабільності фінансових потоків. Вагомим чинником також стали податкові диспропорції та регуляторні обмеження, які стимулювали пошук інноваційних фінансових рішень і механізмів мінімізації ризиків [1].

Узагальнення наукових підходів до розкриття економічної сутності фінансового інжинірингу дає підстави визначити його як цілеспрямовану діяльність, пов'язану з розробленням, адаптацією та застосуванням інноваційних фінансових інструментів і технологій з метою підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, мінімізації ризиків і зміцнення його фінансової стійкості [2].

Для поглиблення розуміння сутності фінансового інжинірингу в системі ризик-менеджменту доцільно виокремити його ключові складові, що формують послідовність процесів управління фінансовими ризиками, оптимізації капіталу та забезпечення стабільності бізнесу. Узагальнена характеристика таких складових наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Складові фінансового інжинірингу в системі управління ризиками підприємства

Складові	Зміст	Інструменти та методи реалізації
Аналітико-діагностична	Забезпечує виявлення, оцінку та класифікацію фінансових ризиків, визначення рівня їх впливу на фінансову стійкість підприємства, формування карти ризиків для подальшої мінімізації.	SWOT-аналіз, АНР-метод, VAR-моделювання, коефіцієнтний аналіз
Інноваційно-інструментальна	Спрямована на розроблення та впровадження фінансових інновацій, що знижують ризики та втрати підприємства, забезпечують хеджування валютних, кредитних і ринкових ризиків.	Деривативи (форварди, ф'ючерси, опціони, свопи), сек'юритизація активів, структуровані фінансові продукти
Інвестиційно-капітальна	Охоплює оптимізацію структури капіталу, підвищення його рентабельності, ефективно управління грошовими потоками та зниження вартості фінансових ресурсів.	WACC, CAPM, EVA, моделі капітального планування, управління вартістю (VBA)
Організаційно-управлінська	Забезпечує формування системи ризик-менеджменту, розподіл відповідальності, внутрішній контроль та аудит, що підвищують прозорість управлінських рішень.	Політика управління ризиками, система внутрішнього контролю
Цифрово-аналітична	Передбачає використання сучасних цифрових технологій для автоматизації процесів ризик-менеджменту.	Big Data, BI-аналітика, блокчейн, системи штучного інтелекту, фінансові платформи
Результативно-оцінювальна	Орієнтована на оцінку ефективності впровадження фінансового інжинірингу, моніторинг показників рентабельності, ліквідності та фінансової безпеки бізнесу.	KPI, ROI, ROA, ROE, Cash Flow-аналіз, інтегральні індикатори фінансової ефективності

Складено автором на основі [1 - 4].

Складові фінансового інжинірингу формують цілісну систему управління ризиками, спрямовану на підвищення фінансової стійкості та ефективності діяльності підприємства.

Застосування фінансового інжинірингу дає змогу підприємствам уникати втрат унаслідок ринкової нестабільності завдяки гнучким механізмам управління ризиками та прогнозуванню наслідків коливань макроекономічних факторів. Інструментарій фінансового інжинірингу спрямований не лише на виявлення негативних тенденцій у фінансовому середовищі, а й на їх нейтралізацію шляхом застосування механізмів хеджування, диверсифікації активів, сек'юритизації та сценарного моделювання. Використання похідних фінансових інструментів (форвардів, ф'ючерсів, опціонів) забезпечує захист від валютних, відсоткових та цінних ризиків, стабілізуючи грошові потоки навіть у періоди волатильності.

Важливою складовою фінансового інжинірингу є оптимізація структури капіталу, що передбачає раціональне співвідношення власних і залучених ресурсів. Використання методів WACC, CAPM, EVA дає змогу визначити оптимальний рівень фінансового левериджу та мінімізувати ризик неплатоспроможності. Реструктуризація боргових зобов'язань і диверсифікація джерел фінансування сприяють підвищенню рентабельності власного капіталу та фінансовій гнучкості підприємства.

Інноваційний аспект фінансового інжинірингу полягає у використанні сучасних фінансових інструментів і цифрових технологій, що підвищують адаптивність підприємства до змін зовнішнього середовища. Деривативи, сек'юритизація, структуровані продукти та цифрові платформи управління ризиками забезпечують збалансованість ліквідності, стабільність фінансових результатів та інвестиційну привабливість бізнесу [3; 4].

Таким чином, фінансовий інжиніринг є сучасним інструментом управління фінансовими ризиками, що поєднує аналітичні, інноваційні, інвестиційні та цифрові підходи до підвищення ефективності бізнесу. Комплексне застосування інструментів фінансового інжинірингу забезпечує не лише мінімізацію фінансових втрат, але й оптимізацію структури капіталу, підвищення рентабельності, зміцнення фінансової стійкості та формування конкурентних переваг підприємства.

Інформаційні джерела:

1. Чмутова І. М., Азізова К. М., Біляєва В. Ю. Інструменти фінансового інжинірингу в забезпеченні фінансової стійкості банку : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 159 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25431>
2. Мусієнко В.О., Зінченко М. Е. Фінансовий інжиніринг – генератор фінансових інновацій. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 39. С. 346–352. URL: http://www.market-nfr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/59.pdf
3. Халатур С., Довгаль О., Карамушка, О., Бровко Л., & Водолазська О. Інноваційні тренди фінансового інжинірингу на шляху становлення цифрової економіки. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2024. №6(59), С.136–150. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.59.2024.4508>
4. Кучеренко А. Інституційні інструменти стимулювання фінансового інжинірингу. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 2 С. 88-99. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/704/635>